

НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ ФИЛОЛОШКОГ ФАКУЛТЕТА У БЕОГРАДУ

Предмет: Извештај комисије за преглед и оцену докторске дисертације коју је Милица Полетановић предала под насловом *Настава сродног јужнословенског језика као страног: словеначки језик у Србији*

Наставно-научно веће Филолошког факултета изабрало нас је на (електронској) седници одржаној од 12. до 18. октобра 2021. године у Комисију за преглед и оцену докторске дисертације коју је Милица Полетановић предала под насловом *Настава сродног јужнословенског језика као страног: словеначки језик у Србији*.

Част нам је да Већу поднесемо следећи

ИЗВЕШТАЈ

Милица (Љубан) Полетановић рођена је 5. јуна 1987. године у Врбасу, Република Србија. Основну школу завршила је у Црвенки, а гимназију (друштвени смер) у Врбасу. Студије опште лингвистике на Филолошком факултету у Београду уписала је 2006. године, а дипломирала 2010. Током основних студија у више је наврата била на стручним усавршавањима на Универзитету у Љубљани. Била је изабрана као један од представника београдског Филолошког факултета на 43. семинару словеначког језика, литературе и културе, одржаном 2007. године на Филозофском факултету у Љубљани. Следеће године била је стипендиста истог факултета. У организацији Центра за словеначки као други/страни језик при Катедри за словенистику Филозофског факултета у Љубљани 2008. завршила је Курс за почетно оспособљавање за подучавање словеначког као страног језика. Мастер академске студије на Филолошком факултету у Београду уписала је 2010. године, а завршила 2011, одбравивши мастер рад под насловом *Правописни принципи у словеначком и српском језику* под менторском проф. др Маје Ђукановић.

Године 2017. била је ангажована као сарадник у настави на лекторату за словеначки језик, Филолошки факултет у Београду. У периоду од 2011. до 2019. учествовала је на многим семинарима, обукама и конференцијама у Великој Британији, Словенији и Србији. Више пута је учествовала на семинарима за стручна усавршавања за наставнике енглеског језика које организују *British Council* и *The English Book*. Завршила је

језичке курсеве за савремени енглески и пословни енглески у Лондону и Манчестеру. Године 2015. завршила је курс *IELTS Teacher Development Course* који организује *British Council*. Још као студент волонтирала је у Друштву Словенаца *Кредарица* у Новом Саду, где је помагала при извођењу наставе за словеначки језик. Водила је неколико језичких радионица и била асистент на пројектима посете младих из словеначког друштва из Србије у Словенију. Радилa је у приватним школама језика као предавач за словеначки и енглески језик, а држала је и течајеве словеначког језика у предузећима. Након вишегодишњег искуства у оквиру подучавања словеначког језика као страног 2014. године издала је уџбеник за учење словеначког језика (за основни ниво) - *Slovenščina brez teja*. Друго издање уџбеника излази 2019. Од 2015. године до данас ради као предавач за словеначки и енглески језик у приватној школи за учење страних језика *Инфинитив* у Београду.

Докторска дисертација *Настава сродног јужнословенског језика као страног: словеначки језик у Србији* има 125 страна, а чине је седам поглавља, литература, те прилози и списак табела и графикана.

Предмет и циљ дисертације

Предмет дисертације је проблематика наставе словеначког језика као сродног јужнословенског језика за говорнике којима је српски матерњи језик. С обзиром на то да и словеначки и српски спадају у јужнословенску групу језика, ова два језика одликују се сличностима не само у граматичком систему и лексици, него су од великог значаја за наставу језика и паралеле које постоје у културно-историјском развоју словеначког и српског народа. У истраживању се, после прегледа развоја језичких и најзначајнијих културних контаката између Словеније и Србије, акценат ставља на анализу сличности и разлика између словеначког и српског, односно на утицај који међујезик има на говорнике српског језика приликом усвајања словеначког као страног. Показује се у којој мери чињеница да словеначки и српски имају низ заједничких особина утиче на сам процес усвајања словеначког језика код ученика којима је први језик српски. Представљени су резултати анализа грешака код изворних говорника српског језика приликом усвајања словеначког језика као сродног, са посебним освртом на језичку интерференцију, која

отежава усвајање језика у оквиру све четири језичке компетенције (слушању, читању, говорењу и писању), а на основу ових резултата предложена су решења за имплементацију у настави.

Основне хипотезе од којих се полазило у истраживању

У истраживању је постављен циљ да се уоче и истакну сличности и разлике језичких система словеначког и српског језика, као и да се они упореде на фонетском, морфолошком, синтаксичком и семантичком нивоу у контексту наставе словеначког језика за говорнике којима је српски језик, као сродан јужнословенски језик, матерњи и/или први.

Полазна хипотеза је идеја да српски и словеначки као сродни јужнословенски језици имају значајна преклапања у својим граматичким системима, али и бројне дистинкције на фонетском, морфолошком, семантичком и синтаксичком нивоу, што отежава усвајање словеначког језика као страног за говорнике српског. Резултати истраживања које је спроведено за потребе ове дисертације могли би наћи примену у различитим облицима наставне праксе и олакшати решавање сложених лингвистичких недоумица и предавачима и ученицима, с обзиром на то да у Србији није било комплекснијих истраживања у датој области.

Овако конципиран рад и истраживање свакако могу да допринесу даљем проучавању међуодноса српског и словеначког језика, али и двеју култура.

Кратак опис садржаја дисертације

Уводно поглавље садржи кратак приказ проблематике проучавања словеначког језика у контексту јужнословенских језика. Затим су наведени предмет и циљ дисертације, као и хипотезе од којих се полази и очекивани резултати истраживања. Такође су представљени план рада и методе истраживања, као и структура дисертације.

У оквиру другог поглавља даје се преглед развоја наставе словеначког језика са историјског становишта, и то у оквиру заједничке државе у којима су се ова два језика користила, а која је постојала под називима Краљевина Срба, Хрвата и Словенаца, Краљевина Југославија и Социјалистичка Федеративна Република Југославија, а затим је представљена настава у периоду након осамостаљења Словеније. Акцент се ставља на наставу словеначког језика на универзитетском нивоу, у оквиру друштава Словенаца у Републици Србији, као и у приватним школама.

Треће поглавље бави се теоријским оквиром истраживања. Даје се преглед најзначајније литературе и радова о процесима усвајања језика, са фокусом на литературу која се односи на усвајање сродних језика. У овом поглављу првенствено се разматрају појмови везани за усвајање страног језика, као што су међујезик, фосилизација и интерференција. Посебна пажња се посвећује интерференцији међу сродним јужнословенским језицима.

Језичке компетенције према *Заједничком европском оквиру за живе језике* предмет су четвртог поглавља дисертације. Говори се о заједничким нивоима компетенција, критеријумима самопроцене, као и о квалитативним аспектима употребе говорног језика.

Пето поглавље представља корпус истраживања. Наводи се да је корпус сакупљан током петогодишњег периода течајева словеначког језика у приватној језичкој школи *Инфинитив* из Београда, те да га чине грешке и омашке полазника чији је матерњи језик српски, а који су били у процесу учења словеначког језика као страног. Даје се структура испитаника с обзиром на старост, пол, ниво језичког знања и мотивацију за учење.

У шестом, централном поглављу дисертације, представљена је сама анализа особености у настави словеначког језика као страног за говорнике чији је први језик српски и представљени су бројни елементи који се јављају као проблематични при усвајању језика. Најпре су анализирани тешкоће које се јављају код говорника којима је српски језик матерњи у процесу усвајања правила изговора словеначког језика. У оквиру дела који је посвећен фонетици, прво се дају основне фонетске разлике између српског и словеначког језика, а затим следи представљање грешака по нивоима наставе језика. За основни ниво се наводи изговор графема *l* и *v*, *e*, *o*, *lj* и *nj*, као и грешке у акцентовању потпуних међујезичких хомонима. Код средњег нивоа такође се наводе изговор графеме *l* и грешке у акцентовању потпуних међујезичких хомонима. На крају се кратко говори и о грешкама на високом нивоу учења. Део посвећен морфологији представља проблематичне

граматичке категорије при учењу језика код различитих врста речи. Говори се о категорији броја (са акцентом на употребу двојине), затим категорији рода, а посебна пажња се посвећује граматичкој категорији падежа. Говори се о вокативу, о употреби акузатива уместо генитива, као и о акузативу и инструменталу једнине именица женског рода. Значајно место дато је и заменицама. У питању су личне заменице првог лица множине, акузатив једнине личне заменице женског рода, као и односна заменица *kar*, те односне заменице *kateri* и *ki*. Код глагола, у случају презента, говори се о атематским глаголима у словеначком језику и одричном облику глагола *biti*. Даље се дискутује о крњем перфекту и футуру глагола *biti*. На крају се помињу и инфинитив и императив. У завршном делу поглавља представљена је проблематика усвајања словеначког језика као сродног српском у области лексике. Акцент је на међујезичкој хомонимији и фраземима.

У седмом поглављу кандидат износи закључке свог истраживачког рада и наводи да су хипотезе од којих се кренуло у раду потврђене. Закључује се да је управо сродност два језика највећа сметња у усвајању словеначког као страног језика, која се у почетним фазама чини као олакшица, док је у каснијим етапама извор великог броја грешака. Истраживање је недвосмислено показало да је извор највећег броја грешака језичка интерференција. Наводи се да поменута сродност и привидна почетна олакшица у учењу словеначког језика од предавача изискују посебну пажњу, то јесте да од самог старта мора исправљати језичке недоследности у фонетици, морфологији, семантици и указивати на дубинску опасност од интерференције која се у каснијим фазама теже отклања, а некада те грешке остану и трајно утиснуте у говору. Језичка интерференција отежава усвајање све четири језичке компетенције – читање, говор, писање и слушање. Нарочиту пажњу потребно је обратити на интерференцију у фонетици како би се избегла фосилизација или барем била сведена на најмању могућу меру. Даље се закључује да је у самој настави, на свим нивоима, изузетно корисна компаративна метода којом предавач указује на међујезичке сличности и разлике, правећи врло јасне дистинкције и указујући на подручја где најчешће долази до језичких грешака и потешкоћа. Нужно би било, како сама пракса открива, да се у Србији напише и приреди још више одговарајућих уџбеника, приручника, граматика, вежбанки са аудио и видео материјалима с циљем подизања наставе на виши, квалитетнији и прагматичнији ниво.

Остварени резултати и научни допринос дисертације

Научни допринос дисертације огледа се првенствено у томе што показује да, супротно очекивањима ученика, који сматрају да ће им лексичка и структурна блискост два јужнословенска језика бити од круцијалне помоћи при савладавању градива, ипак постоје и значајне потешкоће, које управо проистичу из поменуте сличности српског и словеначког језика. Истраживање показује да постоје значајна преклапања у граматичким системима ова два сродна језика, али и бројне дистинкције на фонетском, морфолошком, семантичком и синтаксичком нивоу, које српским говорницима отежавају учење словеначког језика као страног.

Овај докторски рад, са представљеним искуствима и анализама, први је те врсте у Србији и могао би користити различитим облицима наставне праксе и олакшавању комплексног усвајања лингвистичких недоумица, како ученицима тако и предавачима. Ово је посебно битно имајући у виду убрзан раст потребе за дубљим познавањем словеначког језика и културе, односно жељу за студирањем словеначког језика, коју исказује све већи број студената из Србије. Уз универзитетско образовање, расте и број заинтересованих који желе да словеначки језик савладају кроз друге облике наставе – најчешће у приватним језичким школама. У крајњој инстанци, није занемарљив допринос дисертације у ширем друштвеном контексту, односно у правцу језичког и културног зближавања два народа словенског порекла и традиције.

Закључак

Докторска дисертација Милице Полетановић представља оригинално и самостално научно дело којим је кандидат у целини испунио циљеве и задатке наведене у одобреној пријави докторске дисертације.

На основу свега наведеног, Наставно-научном већу Филолошког факултета предлажемо да ову докторску дисертацију **прихвати** и кандидату **одобри** приступ усменој одбрани рада.

У Београду, 26. октобра 2021.

др Весна Крајишник, ванредни професор

др Жељко Марковић, ванредни професор

др Борко Ковачевић, ванредни професор
(председник Комисије)